

SEZAI KARAKOÇ'TA KRİZ YAKLAŞIMI VE NOSTALJİ CRISIS APPROACH AND NOSTALGIA IN SEZAI KARAKOÇ

Nesim ASLAN

Batman Üniversitesi,
Yüksek Lisans Öğrencisi
Tarih Bölümü

 nesimaslan0813@gmail.com

Sami YAVUZ

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi,
Yüksek Lisans Öğrencisi
Eğitim Yönetimi ve Teftişi Bölümü

 y.s477201@gmail.com

Tekin TEKİN

Batman Üniversitesi,
Yüksek Lisans Öğrencisi
Tarih Bölümü

 vekefabllahivekila@gmail.com

İlyas EKİN

Batman Üniversitesi,
Yüksek Lisans Öğrencisi
Tarih Bölümü

 ilyasekin722436@gmail.com

ÖZ

Günümüz Türk şiirinin en önemli isimlerinden olan ve edebiyat tarihinde İkinci Yeni Şairleri arasında ismi zikredilen Sezai Karakoç şiirine bir de kriz ve nostalji bağlamında bakılabilir. 'Şiirlerim genel dünya görüşümün dışında değildir' diyen Sezai Karakoç'un düşüncelerinden de hareketle Anadolu ve İslam dünyası, bütün insanlığın içine düştüğü ve modern bir bunalım sorunu haline gelen kriz konusunda şairin tavrının şiirlerine ne denli yansıdığı tespit etmek önem arz etmektedir. Bu yazının amacı ülke tarihimizde siyasi, sosyal, ekonomik ve edebi yönden önemli olayların yaşandığı 1950 sonrası değişimlerin Edebiyatımızın önemli isimlerinden Sezai Karakoç'un şiirlerine nasıl yansıdığını kriz ve nostalji ana başlığı etrafında tespit etmeye çalışmaktır. Bu çalışma da aynı zamanda yaşanan toplumsal değişimlerin şairlerin ruh dünyasına etkisi ve bu etkinin sanata yansımaları ortaya çıkararak, eserlerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmak amaçlanmıştır. Araştırmada kullanılan yöntem metinler arası yapısal çözümlemelere dayanmaktadır. Çok katlı olan anlatının aranan başlıklar etrafında alt katmanlarına ulaşılarak kesitler alma yoluyla bir bütün oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: İkinci Yeni, Sezai Karakoç, kriz, nostalji.

ABSTRACT

The poem of Sezai Karakoç, one of the most important names of today's Turkish poetry and mentioned among the Second New Poets in the history of literature, can also be looked at in the context of crisis and nostalgia. Based on the thoughts of Sezai Karakoç, who said, 'My poems are not outside of my general world view', it is important to determine how much the poet's attitude is reflected in his poems regarding the crisis in which Anatolia and the Islamic world, and even the whole humanity, has fallen into and has become a modern crisis problem. The aim of this article is to try to determine how the changes after 1950, when important political, social, economic and literary events took place in our country's history, were reflected in the poems of Sezai Karakoç, one of the important names of our literature, around the main title of crisis and nostalgia. The article is important from the following point of view: revealing the effects of the social changes on the spirit world of the poets and the reflection of this effect on art will help to better understand their works. The method used is mostly based on intertextual structural analysis. By reaching the lower layers of the multi-layered narrative around the sought-after titles, a whole was tried to be formed by taking sections.

Keywords: Second New, Sezai Karakoç, Crisis, Nostalgia.

Makale Geliş Tarihi / Receiving Date 2.12.2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date 27.12.2022

Derleme/Digest

1. GİRİŞ

Her edebi hareket biraz da kendi siyasal döneminin ürünüdür. Sanat, toplumsal olaylardan, siyasal ve ekonomik gelişmelerden uzak değildir. Atatürk'ün ölümünden sonra iktidara gelen ve 1950 yıllarına kadar devam eden döneme Milli Şef dönemi denir. Atatürk döneminde temeli atılan birçok uygulama bu dönemde sürdürülmeye çalışılır. Bununla birlikte demokrasi hamlesi bu dönemde büyük oranda kesintiye uğramıştır.

Milli Şef döneminden sonra halkın büyük teveccühü ile iktidara gelen Demokrat Parti döneminde de benzer bir durum görülür. Menderes hükümeti halkta büyük bir hayal kırıklığı yaratır. Baskılar daha şiddetli şekilde devam eder. Bu dönemde köyden kentlere göç, kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar, ekonomideki gelişmeler, işçi sınıfının doğuşu gibi bir takım toplumsal değişimler de görülür. Değişen toplumla beraber değişen bir sanat anlayışı da yavaş yavaş belirmeye başlar. İkinci Yeni şairleri de böyle bir ortamda yetişir.

Kırsaldan büyük kentlere göç ile birlikte tarım toplumundan sanayi toplumuna geçmenin de ilk adımları atılmış olur. Bununla beraber üretim biçimi değişir, sermaye sınıfı oluşur, kolektif üretimi ve kolektif yaşam biçimini benimseyen köylü insan tipi yerine bireysel yaşamı öncelikli gören kent soylu insan tipi belirmeye başlar. Ancak bu kısmi rahatlık ortamı çok uzun sürmez çünkü büyük umutlarla iktidara getirilen DP'nin bazı icraatları İnönü dönemini aratmayacak niteliktedir. Özellikle şairler ve yazarlar üzerindeki baskı aynen devam eder. Çünkü her ne kadar milli şef baskısına karşı çıkmış olsa da yıllarca CHP vekilliği yapmış olan Adnan Menderes, dine karşı biraz daha saygılı olmanın dışında Halk Partisi ile aynı ideolojik görüştedir.

1930-1940'lı yıllarda şiirimizde birbirinden farklı sanat anlayışlarına sürdüren şairler vardır. Birbirinden farklı şiir anlayışına sahip birçok şairimizin olduğunu görebiliriz. Bir yanda lirik şiirleriyle Necip Fazıl şiirde biçim ve içeriğin iç içe geçmesi gerektiğini savunurken diğer yandan beş hececiler, milli edebiyat anlayışını savunanlar şiir örneklerini yayımlarlar. Diğer taraftan Nazım Hikmet, Rus edebiyatından etkilenecek yeni biçimler denemeye çalışır. Bir diğer akım diyebileceğimiz anlayış da Toplumcu Gerçekçi şairler ve yazarlardır. Türk şiirinde, bu dönemde en büyük gürlüğü koparan ise 'Garip' şiiri olmuştur.

Öte taraftan İkinci Yeni'nin ortaya çıkışı toplumsal ve siyasal etkilerle beraber biraz da kendi doğal seyri içerisinde gerçekleşir. Yine de her sanatsal hareketin toplumsal bir gerekçesi vardır.

2. GARİP ŞİİRİ VE İKİNCİ YENİ POLİTİKASI

Klasik Türk şiirine bir tepki olarak ortaya çıkan Garip şiirini sevdiren Orhan Veli'dir. Bu hareket üç şairin etrafında gelişmiş olmakla beraber bu anlayışın temsilcisi olarak daha çok Orhan Veli zikredilir.

Bu hareketi savunan şairler, söz oyunlarına, sanatlı söyleyişe, kapalı manaya, anlam karmaşasına karşı çıkarak şiirde sadeliği, anlaşılır olmayı, kolaylığı, biçimsizliği, sıradanlığın güzelliğini, günlük hayatta karşımıza çıkan insanı şiire sokmaya çalışmışlardır. Sanatlı üslup yerine konuşma diline yönelmişlerdir.

Orhan Veli 1945'te yazdığı önsözde eski düşüncelerinin değiştiğini söyler. Orhan Veli'ye en büyük tepkiyi gösterenler de İkinci Yeni şairleri olmuştur. İkinci Yeni de Garip şiirinde olduğu gibi Türk yazınında ikinci bir şok etkisi yaratır. İkinci Yeni şairleri şiiri yeniden layık olduğu yüksek makama çıkarmak istediklerini söylerler. Açıklık yerine kapallığı savunurlar mana yerine biçimi

ön planda tutarlar hatta bunda öyle ileri giderler ki anlamsız şiirler bile yazılır. Tabii bu dönemde bu şairler de çağdaşları tarafından çokça eleştirilir.

Formalist, konusuz, kavgasız, saçma, anlamsız, toplumdan kopuk olmak gibi eleştiriler yöneltilir. Onlara göre bu yeni şiir toplumda karşılığı olmayan bir şiirdir ve toplum hafızasında asla yer etmeyecek, yıllar sonra kimsenin hatırlamayacağı şiirlerdir. Gülten Akın, Atilla İlhan, Zühtü Bayar, Mehmet, Doğan Asım Bezirci ve daha bir çok şair ve yazar İkinci Yeniye eleştiren yazılar yazarlar. Bununla beraber bu yeni şiire en büyük tepki toplumcu şairlerden gelir. Çünkü onlara göre bu hareket sistem tarafından bilinçli desteklenen ve sanatı toplumdan koparmaya çalışan bir harekettir.

Sonuç olarak her sanatsal hareket kendi siyasi, sosyal ve ekonomik kuralları içerisinde içinde yetiştiği toplum ile birlikte değerlendirilmelidir. Çünkü sanatçı toplumun bir ferdidir ve her sanatçı kendi kuşağının çocuğudur. İkinci Yeni de suni bir hareket yani kendi toprağından kopuk bir hareket değildir. İkinci Dünya Savaşından sonra değişen dünyanın ve değişen Türkiye'nin ortaya çıkardığı hareketlerden biridir. Bir değişimin sonucudur.

3. KRİZ KAVRAMI

Sanatta kriz kavrama, Nietzsche ile başlatmak mümkündür. Her türlü yaratıcıyı dışlayan Nietzsche düşüncesinde "Kriz" Tanrı'nın ölümüyle başlar. Dünya vardır, dünya bir sanat yapıtıdır ama Tanrı'nın sanatı değil. Tam tersine Tanrı'yı ortadan kaldıran insanın krizinin sonucu olan bir yapıttır. Yani kendi kendini doğuran bir yapıttır.

Nietzsche'ye göre varlık kendi varlığı içerisinde estetik güzelliğini barındırır. Bunun için bir tanrıya gerek yoktur. Tanrının ölümü, her türlü yaratıcının dışlanması; insanın sahipsiz kalmasına-çünkü mevcut kuralların çoğu dine dayanıyordu- hükümsüz, temelsiz kalmasına neden olur. Bunun karşılığı Nihilizm'dir. Bu Nihilizm'in sonucunda varlığın temeli de kayar, verilen hükümler boşluğa girer, önemsizleşir. Nihilizm'de reel dünya yoktur çünkü her şeyin kökeni insandır. Dolayısı ile bakış açısına göre değişen bir dünya vardır. Böyle bir dünyada insan ilk olarak bir kriz hali içine düşer. Bu hal karşısında insanın takınacağı bazı tavırlar vardır.

Örneğin hiçbir şey olmamış gibi davranıp, kendi kendini kandırıp, her şeyin doğal seyrinde cereyan ettiğini düşünebilir. Ya da daha aktif bir tepki ile yalnızlaşan, sahipsiz kalan insan oturup sızlanmak yerine varoluşsal bir anlayışla yeni bir dünya kurmaya, varlığa yeniden anlam vermeye girişebilir. Nietzsche ikincisinden yanadır.

Bu bağlamda 'Varoluşçuluk'a da değinmek gerekir. Tanrıyı, her türlü kurulu düzeni, aileyi klasik manada edebiyatçıyı, filozofları, dostlukları, kalıplaşmış düşünceleri dışlar varoluşçuluk.

Will'e göre varoluşçuluk bir bunalımdır. Mounierly'e göre ise bir umutsuzluk. Lukacs'a göre ise idealizm yani düşüncülük. Bütün bunlar genel bir tanımlamadan çok varoluşçuluğu bir yönünden açıklamaktan ibaret. Belli bir özelliğini abartarak ortaya koyma eğilimi. Sartre'a göre genel bir tanımlama çok kolay. Her nesnenin bir özü, bir de varlığı vardır. Öz sürekli nitelikler topluluğu demektir. (yani varlığın içindeki doğal istidat) Mesela bir portakal ağacının çekirdeğinde portakal ağacı olma kabiliyeti saklıdır. Bu düşüncelerin kökeni dindir. Bu düşünceye göre tanrı insanı kendi istediği bir şekle, bir yeteneğe göre yaratmıştır. Nitekim 18.yüzyıl hep şuna inanır: Bütün insanlara has bir ortak öz vardır. Buna da insan doğası denir. İşte varoluşçuluk bunun tam tersini ileri sürer. İnsan diğer canlılardan farklıdır. Bir çam ağacında öz onun varlığından önce gelir. Ama insanda var olmak öz'den önce gelir. İnsan önce var olur ama daha sonra söyle veya böyle olur. Yani insan özünü kendi yaratır. Bu öz kötü de şekillenebilir. Oysa İslam öğretilerinde insanın özü, yani cevheri doğrudur ve temizdir. Sartre'ın düşüncesi Hıristiyanlığın insan algısı için geçerli olabilir. Hıristiyanlık'ta insan suçlu olarak yani kirli olarak dünyaya gelir. Sartre'nin yaptığı bu tanımlama da tümel değil. Öyle olsaydı "varlık özden önce

gelir” cümlesine bu kadar itiraz olmazdı. Önde gelen varoluşçular bu konuda aynı düşünürler. Varoluşçuluk isminde bile ortak bir kanaatleri yoktur. Heineman varoluşçuluk tanımlanamaz diyor çünkü onu kuşatacak bir kavram yoktur. Farklı düşünceleri olsa bile genel anlamda varoluşçuların, Nietzsche de dahil, yönleri aynıdır. Bu ortak noktaları şöyle sıralamak mümkündür.

- Bireyciliğe aşırı yer vermek.
- Kişinin varoluş sorununa aşırı ilgi göstermek.
- İnançlar kümesini yetersiz görmek.
- Sistemleri yetersiz görmek.

Köklerinden kopmuş, temelini yitirmiş, topluma yabancılaşmış, güvenini kaybetmiş insanların özellikle savaş sonrası dönemlerde meylettikleri bir düşüncedir varoluşçuluk. Savaş sadece maddeye dönük bir yıkım değildir. Asıl yıkım ruhta, manada yani iç'tedir.

Tillich Kriz'in bunalımın kaynağı olarak makineleşmeyi görür, çünkü makineyi icat eden insan gittikçe makinenin kölesi olur ve nesneleşmeye başlar.

Modern dünyada insan artık makinenin dişlerinden farksızdır. Üstlendiği ekonomik vazife insanlığından daha öncelikli bir hal alır. İnsan özünü kaybeder. Ruhunu kaybeden insan artık sadece bedeninden yani maddeden ibarettir. Böylece insan gittikçe kendine yabancı, güvensiz bir varlık olur. Kişi önce kendine sonra da topluma yabancılaşmaya başlar. Şairin “Kan İçinde Güneş” şiirinde de aynı durumu görebiliriz.

Ölüm yayılıyordu gece bile

İşleyen makineler kalmıştı yalnız

Ve onların kolları insanlar

İnsan değil alet

Aletin aleti (77)*

Geçmişsiz, köksüz, tarihsiz, özsüz kalan insanın sonu bunalım'dır. Sartre'nin dediği gibi tarih denen arabaya hayvanca koşulmuş, savaşı ve ölümü bekleyen varlıktır o artık.

Tanrı ölünce kendisinin ve toplumun yükünü yüklenen insan bu yükün altından çoğu kez kalkamaz. Bazen her koyun kendi bacağından asılır deyip entelektüel duyarlılığa yakışmayan bir tavırla sorumluluktan kaçsa da çoğu zaman ruhunda, özünde bir rahatsızlık hisseder.

“Ya herkes de benim gibi düşünürse” cümlesi bireyi ilk ateşleyecek cümle olabilir. Tanrı öldüğüne göre Tanrı'nın değerleri de ölmüştür. Öyle ise iyi ve kötü değerleri yeniden belirlenmelidir. Toplumun ve bireyin zihnine yeni bir iyi ve kötü kavramı yerleştirilmelidir çünkü bir otokontrol mekanizması şarttır. Önceki iyiler Tanrı'nın iyileriydi. 'Tanrı ölünce her şey mubah olur' der Dostoyevski.

“İyinin var olduğu ve kişinin dürüst olması, yalan söylememesi gerektiği hiçbir yerde yazılı değildir artık; çünkü, biz, ancak insanların var olduğu bir ortamda yaşarız artık.” (Sartre, 2012: 46). Kısacası Tanrı yoksa artık, insanın geleceği yine insan'dır.

Belki Nietzsche Tanrı'yı öldürdü ama yeni tanrı insan oldu. Yani 'insan insanın kurdu' iken 'insan insanın tanrısı' olmaya başladı. Budistlerin dinlerini bırakıp Buda'ya tapmaya başlamaları gibi, Zerdüştilerin tevhidi bırakıp Zerdüş'te tapmaya başlamaları gibi, ya da Hıristiyanların dinlerini tahrif edip İsa'ya ilahlık atfetmeleri gibi...

Varoluşçular eylemsizliğe karşı çıkarlar ve insanın korkaklığından, tembelliğinden sorumlu olduğunu söylerler. “İnsan fiillerinin toplamı' dır. Tanrı yoksa artık kişi mutlak hakikattir. Öyle ise

şairin “Ötesini Söylemeyeceğim” şiirinde geçen ve doğruyu bilen ama söylemeyen “Ali” sorumludur.

Sizin defolup gitmenizi istiyorum işte o kadar

Ali de istiyor ama söylemekten çekiniyor

Halbuki siz insanı öldürmezsiniz değil mi? (47)

Sezai Karakoç'un Diriliş Felsefesi'ndeki bazı düşünceler varoluşçuluğu çağırırsa da varoluşçuluk ile bu diriliş felsefesi arasında daha temelden büyük farklılıklar vardır. Çünkü, şaire göre mutlak hakikat “insan” değil “Allah”tır. Yani cüz'i akıl değil külli akıldır. Oysa varoluşçular şuna inanır: Bir gerçeği bulabilmek için mutlak hakikat olmamalıdır. Sezai Karakoç ise mutlak hakikat'i bilmeden hiçbir gerçeğin kavranamayacağına inanır. Esas olan mutlak hakikattir. Sartre ise varoluşçuluğu tutarlı bir tanrı tanımazlık olarak tarif eder.

Sezai Karakoç modern insanın içine düştüğü bu bunalım ve kriz halini sadece tespit etmekle ve bunu şiirine yansıtmakla kalmaz gerek düşünceleriyle gerekse düşüncelerinin sanatsal ifadesi olan şiiriyle insana çıkış yolunu, kendi ifadesi ile 'diriliş yolu'nu gösterir. Çare öze 'temiz olan öze' dönmektir. Bize tümünden yabancı olan Batı'nın izm'lerine ihtiyaç yok.

Ellerime bakıyorum ve ellerimin benden bilgili

Bir hayli bilgili olduğunu biliyorum

...

Sizin defolup gitmenizi istiyorum işte o kadar

(46-47)

Çare tasavvufi manada bedeni inceltip ruhu kalınlaştırmaktır. Çare düşünceyi ruha bağlamaktadır. Kendini bulan insan problemin nereden kaynaklandığını da bulacak ve çözümünü üretecektir.

Modern dünya insanının içinde bulunduğu bunalımın kaynağı olarak son yüzyılda yaşanan iki büyük savaş, bilim ve teknolojiye gelişme ve bu gelişmenin doğurduğu ruhsal yalnızlık, Tanrısal anlayışın zayıflaması gösterilebilir.

Sezai Karakoç şiirlerinde ve düşüncelerinde varoluşçu düşünceden de kısmen faydalanmıştır ama yine kendi inancı doğrultusunda. Çünkü Hıristiyanlığın insan algısı ile İslam'ın insan ve Tanrı algısı çok farklıdır. Hıristiyanlıkta insan dünyaya kirlenmiş ve günahkâr olarak gözünü açar. Dolayısı ile insan mayası itibarıyla kötülüğe meyillidir. İslam inancında ise insan İslam fitratı üzerine yaratılır yani tertemiz bir masum olarak gözlerini açar. Sonra diğer insanlar, yetişme şartları ve kendi kişisel tercihleri doğrultusunda kötülüğe meyleder. Belki insanın özüne ulaşma noktasında kısmen varoluşçuluktan faydalanmış olsa da bu çok önemli farkın da altını çizmek gerekir. İkinci fark ise bu özü ortaya çıkarmada kullanılacak araçtır. Varoluşçuların bu konuda kendi aralarında bile hem fikir olduklarını söylemek güçtür. Oysa Sezai Karakoç'un bu özü ancak vahyin en doğru şekilde ortaya çıkartabileceği konusundaki görüşü şüphe götürmeyecek kadar nettir. Madem varlığı, insanı bir yaratan, bir yaratıcı var, o halde en iyi yaratan bilir. Madem en iyi o bilir öyleyse önce o konuşacaktır. Nietzsche Tanrı'yı öldürürken belki de Hıristiyanlıktaki bu Tanrı anlayışını ortadan kaldırmak istiyordu. Çünkü Hıristiyanlıkta kadercilik önemli bir öğretiler. Hilmi Yavuz'un deyişiyle Hıristiyanlıkta Jansenizm tam bir kaderciliktir. Oysa İslam tarihinde Kadercilik -her ne kadar Batı'da tersi gösterilmeye çalışılsa da Emeviler zamanında kısa bir dönemin dışında rağbet görmemiştir. Dolayısı ile insana gereken önemi vermeyen diğer dinlerle veya ideolojilerle İslam inancını bir tutmak doğru değildir. Tabi ki İslam'da kader inancı vardır ama bu insanın iradesine bağlanmıştır. İnsanın baktığı noktadan bakıldığında bir şey ancak olup

bittikten sonra, onun kader olup olmadığı anlaşılır. Aristoteles insanın kendi fikirlerinden (tercihlerinden) sorumlu olduğunu söyler. İslam inancında da tercihlerinde sınırsız özgürdür insan. "Müslüman insan özgürdür; oryantalist safsatanın iddia ettiği gibi cebri değil..." (Yavuz, 1999a: 22)

Bu durum klasik Yunan'daki Tanrı algısından da çok farklıdır. Sürekli insanı kıskanan ve onunla mücadele eden, insanın karşısında duran Tanrı anlayışı yerine İslam'da Allah sürekli insanın yanındadır, ona doğru yolu gösterir ve onu bu yolda tutmak için uğraşır. Kuran insanın önce özüne, kendisine bakması gerektiğini öğütleyen birçok ifade ile doludur. Eşyaya, varlığa sadece zati itibariyle bakmak demek olan mana-ı ismi ile değil, arkasındaki kudreti, sanatı görebilmek demek olan mana-ı harfiyle bakabilmek istiyorsa insan, vahiy gözlüğünü takmalıdır. Ancak bu külli aklın sanatını görebilmek için insan yine de cüz'i aklına muhtaçtır. Tanrı tanımaz varoluşçularda ise tek gerçek vardır ve bu gerçek insandır. Bu var olma sorumluluğu insanın omzuna yüklenir. Ve bu var olma onun özünden önce gelir. Daha önceki dönemleri bir tarafa bırakıp Nietzsche'den bile alacak olursak Tanrı ortadan kalktığında insanın içine düşeceği öncelikli durum 'Kriz'dir.

Kriz, şu ya da bu versiyonuyla yirminci yüzyıl düşüncesinin en yaygın olarak dile getirilmiş varsayımdır. Kriz kavramının kaynağı elbette ki Nietzsche değildir. Ama Nietzsche ile birlikte Heidegger ve Foucault'da en uç noktalara ulaşır. Kriz geçmişsizlikse, çizgisel olarak düşünen insan zihninin kesintiye uğramasıysa, geçmişten kopmanın ve yeniyi de kuramamanın ürünü ise, kriz karşıtı kavram da bir anlamda "nostalji" olacaktır.

4. NOSTALJİ

Nostalji kelimesi Grekçe'de kinostas (eve dönüş) ve algas (acı-sıla acısı) kelimelerinin birleşiminden oluşur.

Nostalji, Heidegger'de "dönüş" ya da "eve-dönüş" metaforu olarak görünür. Bu dönüş kavramı ile birlikte tekrar varlık, varlığın kökeni, var olmanın ne demek olduğu konularına dönülür. Belki de beşerin bütün insanlık tarihi boyunca verdiği mücadele anne karnındaki huzuruna erme mücadelesidir. Bu huzura geri dönüş mücadelesindeki yolu bulma gayesi Sezai Karakoç'un şiirlerine de yansımıştır.

Savaşlar toplumsal Kriz'in ve Kriz kavramının da yaygınlaşmasına ve genişlemesine neden olmakla birlikte bunun sanata ve estetik alana etkileri, psikolojik etkileri, sosyolojik, ekonomik ve kültürel etkileri ayrı ayrı incelenmesi gereken geniş konulardır. Çünkü savaşlar sadece maddi yıkımlara neden olmaz. Savaş sonrası toparlanmalar yıllar alabilir ve her toplum kendi çözümünü kendisi üretmek zorundadır.

Örneğin Amerika'da İkinci Dünya Savaşı sonrası toplumda özellikle de gençler arasında görülen umutsuzluk, yılgınlık, yalnızlık, bıkkınlık, içe kapanma gibi Krizsel davranışlara karşı geliştirilen çözümler Yaratıcı Yazarlık adı verilen ayrı bir sektörün gelişmesine neden olmuştur. Yaratıcı yazarlık daha eskilere dayansa da bu projeler üniversitelerde ve liselerde İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra okul müfredatlarına uygulanmış ve başarılı sonuçlar alınmıştır. Bazı üniversitelerde şairlerin ve yazarların sınıflara girdiği yaratıcı yazarlık dersleri günümüzde de birçok okulda zorunlu olarak verilmektedir. Yaratıcı yazarlığın ortaya çıkışı, uygulanışı ve sonuçları ayrı bir yazı konusu olduğundan burada ayrıntıya girmeyeceğiz.

İnsanı saran, kuşatan bu kötü şartları Sartre veba'ya benzetir, Camus ise ahtapotun kollarına. Yaşanan sıkıntılar, hissedilen boşluk ve umutsuzluk ümidini kaybeden bireyin geçmişin mutlu ve huzurlu günlerine özlem duymasına neden olur. Örneğin günümüz Müslümanlarında az ya da çok Asr-ı Saadet dönemine hep bir özlem vardır oysa aynı İslam inancına göre varlık alemi kıyamete doğru yani daha kötüye doğru hızla yol almaktadır.

Simmel Modern Kültürde Çatışma adlı eserinde büyük kent insanların ruhsal uzaklıklarını “Mesafelik” olarak adlandırır. Büyük kent insanı kasaba insanı gibi değildir. Diğer insanlarla olan ilişkileri çıkarıcı, üstünkörü ve geçicidir. Bu da haklı olarak insanlar arasında bir güvensizlik hissi yaratır. İnsan artık kapı komşusunu bile tanımaz, tanımadığı için de ona güvenmez, kendisinden başka hiç kimseyi düşünmez olur. Kötü ve karmaşık bir dışsal hayata sahip olan metropol insanının içsel dünyası da tabiidir ki son derece kötü ve sağlıksız olacaktır. Bunun bilincine varan, bu hastalıklı durumu fark eden insan ise geçmişin güzel günlerine duyduğu özlemle yaşayacaktır.

Beni onun gözleri çağırıyor, duramam, duramam

(29)

Arkadaşı, ahbabı, akrabası, olmadığı için çareyi sosyal kulüplerde, derneklerde, çeşitli aktivitelerde arayan metropol insanı hiçbir yerde uzun süre duramaz, ruhsal açlığını geçmişi yad ederek giderir. Bireyin asıl kaybettiği şey ise modern dünyada özgürlüğüdür. Çünkü birey artık sistem içerisinde bir çarktır ve ondan beklenen şey mutlak riayettir. Aksi takdirde kendi hayatına bile yön veremeyen bu insan tutunamayacaktır. İç ve dış düşmanlarıyla böylesine kuşatılan insan artık gerilimli (Krizsel) bir atmosfer içerisinde yaşamını, belki de sadece fizyolojik yaşamını sürdürmek zorunda bırakılır. Metropolün görünürde sunduğu fiziksel özgürlük beraberinde büyük bir ruhsal esareti getirir.

Günümüz Türk şiirinin en önemli isimlerinden olan ve edebiyat tarihinde İkinci Yeni şairleri arasında ismi zikredilen Sezai Karakoç şiirine bir de bu bağlamda yani Kriz ve Nostalji bağlamında bakılabilir.

5. SEZAI KARAKOÇ'UN SİİRLERİNDE KRİZ VE NOSTALJİ

İnsanlık tarihi açısından 20.yüzyıl iki büyük değişikliğe, aslında iki büyük yıkıma şahitlik eder. Einstein'ın parçacık fiziği ile birçok şeyin kökünden değiştiği olaylara sahne olunmuştur. Çünkü Einstein bu sayede benzer sebeplerin sürekli benzer sonuçları doğurmadığını kanıtlamış olur. Sosyal açıdan bunun karşılığı şu olur. İnsan öngörüldüğü gibi benzer durumlarda benzer tepkileri sergileyen bir varlık değildir. Dolayısı ile Marksizm'in üzerine inşa edildiği 'Bütün alt yapılar üst yapıları doğurur' mantığı çökmüş olur. Artık önemli olan bütün (toplum) değil, parça (birey) dir. Tabii buna karşılık Lukacs gibi modern kuramcılar da Post-Marksizm'i geliştirirler. Bu yeni çağa aydınlanma çağı ya da Modernizm denir. Bunu reddeden anlayışa da Post-Modernizm denir. Aslında bir açıdan da bunlar insanlığın içine düştüğü Kriz'lerin ifadeleridir. Modernizm denilen şey aslında bencilleşen insanın kapitalizmi her alana uygulamasından başka bir şey değildir.

İkinci büyük değişim (yıkım) ise inanç alanında olur. Geleneksel inanç anlayışı ile bu kapitalist düzende mücadele edilemeyeceği düşüncesinin giderek hâkim olmasıdır. Bu düzende inançlı bir insanın ayakta kalması artık çok zordur. Hayat şartlarını inancına göre ayarlamayı başaramadığı için insan, inancını hayat şartlarına uydurmaya çalışsa da her halükârda bir yıkım dönemine girilmiştir. Tanzimatla birlikte bu yıkım Anadolu'ya da ulaşır. Cumhuriyetle birlikte de uygulamaya daha çok aktarılır.

Modernizm'in tam karşılığı çağdaşlaşma mıdır? Tabii bu konuda da farklı fikirler vardır. Örneğin Hilmi Yavuz'un Prof. Altan Gökalp'ten naklettiği cümle şöyledir: “Modernizasyonla çağdaşlaşma aynı şey değildir! Türkiye Kemalizm aracılığı ile modernleşti ama çağdaşlaşamadı (Yavuz,1999: 11). Dolayısı ile Hilmi Yavuz çağdaşlaşmayı sekülerleşme (dünyevileşme) olarak tarif eder.

“Anlaşılan odur ki Türkiye'de 'modern' devlet kamusal alanı modern ya da Batılı ölçütlere göre yeniden yapılandırabilmiş, gel gelelim kişi ya da birey alanında çağdaş değerleri taşıyacak özneler üretememiştir. Kısaca Türkiye Modernleşmiş ama çağdaşlaşmamıştır! Aile geleneksel

değerleri taşıyan özneler üretmeyi sürdürmüştür (Yavuz,1999a: 13). Fesi çıkarıp yerine şapkayı koyduğunuz zaman insanların sadece kafasının dışı değil, içi değil.

Sezai Karakoç'un bu duruma karşı söyleyecekleri vardır. Ona göre Kapitalizm olsun, Marksizm, Komünizm ya da diğer izm'ler olsun üzerlerindeki örtü çekilip alındığında hepsinin altında tanrının, maneviyatın, ruhun, metafizik olanın inkârı yatar. İşte gerek düşüncelerinde gerekse şiirlerinde onun yapmak istediği asıl şey bu inkara bir karşı duruş sergilemektir. Bizim inancımızda araç olarak görülen madde diğer bütün ideolojilerde amaçtır ve insan giderek bu aracın aracı olmaya başlar. Şairin dediği gibi "aletin aleti" olur. Öyle ise bu fikirlerin hepsi hakikatte birdir çünkü insanın sadece bedenine hitap eden ve onu asıl varlığı olan ruhun dışında bırakan fikirlerdir. Temel gaye edinilen ama aslında sadece çamurdan ibaret olan bedenün üstünlüğünü bir tarafa bırakıp o çamura üflenen tanrının ruhunu yeniden üstün kılma mücadeledir şairinki.

"Bugün, İslam'ın dirilişi diyorsak, bu medeniyetin tozlarından arınıp silkinip uyanacağını ve tüm insanlığa ışığını yeniden saçacağını söylemek istiyoruz (...) İslam medeniyetinin yeniden doğuş yolunu arama denemesidir bu tez. Bir çağrıdır aramaya ve bulmaya ve araştırmaya. Bir duadır, ilhamı lütfetmesi için ulu Tanrı'ya" (Karakoç, 2005a, s.18).

Nasıl günümüzde teknolojiye meydana gelen gelişmeler sayesinde bir yenilik dünyanın öbür ucuna hemen ulaşıyorsa bunun gibi insanlığın bunalımı da dünyanın öbür yerlerine hemen bulaşabiliyor. Tanzimat'la birlikte belirginleşmeye başlayan Birinci Dünya Savaşı, Cumhuriyetin kuruluşu ve İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bir değerler karmaşasının hüküm sürdüğü Türk toplumunda şair hedefini büyük tutar ve sonsuz olanı, ebedi ışığı gaye olarak seçer. Çünkü beşerin özünün mayası ordadır (tanrının nefesi) ve insanlığı yeniden diriltmek için o nefesi yeniden bulmak gerekir.

Şairin bir röportajında dile getirdiği gibi şehirlerin karanlık, puslu havasına (bunalımlı) köyünden, kasabasından yeni bir dağ havası getirmektir onun yapmak istediği. Topluma, aydına, bireye yeniden bir nefes aldirmek ister.

Sezai Karakoç'un şiirlerinin yayımlanmaya başladığı dönem edebiyatımızda Orhan Veli şiiri olarak anılan Garip şiirinin gündemde olduğu bir döneme denk düşer. Komik hatta bazen fıkra gibi bu şiir örneklerini, Rasim Özden ören, Cumhuriyetin götürdükleri, getirmek isteyip ama getirmeyi başaramadıklarıyla ortaya çıkan toplumsal bunalımla açıklamaya çalışır. Ona göre iki büyük savaştan çıkan toplumun ve onun bir meyvesi olan şairin işi şakaya vurmaktan başka çaresi kalmamıştır.

"İlkel bir karşı koyma şiiri. (...) Sevgili yerine vesikalı yarı getirmek, ruhun acıları yerine ayak nasırının acısını söylemek, yüreğin ve kafaların erdemlerini alaya almak. Üstelik bütün bunları ne için ne adına yaptığını bilmemek"(Özden ören,1999:168).

İlhamını İkinci Yeni şairlerinden farklı bir kaynaktan alan Sezai Karakoç'un şiiri böyle bir ortamda edebiyat dünyasının üzerinde adeta bir güneş gibi doğar. Kaynağını geçmişten alan ve fizikötesine kadar uzanan şiirler daha ilk yıllardan itibaren farklılığını ortaya koyar. "Şahdamar", Avrupalı bay yabancıya hesap soran küçük bir kız çocuğunun ağzından yazılan "Ötesini Söylemeyeceğim", harcanan büyük bir mirasın şiiri olan "Kapalı Çarşı", farklılığını hemen hissettiren şiirlerdir. Aşk, ölüm yalnızlık ve metafizik yeniden hayat bulur Sezai Karakoç'un şiirlerinde. Şiir adeta fıkradan kurtulup yeniden bir sanat kutbuna yükselir.

İlk şiirlerinin yayımlandığı dönemler İkinci Yeni şiirinin de tartışıldığı dönemlerdir. Sezai Karakoç'un da İkinci Yeni şairi sayılıp sayılmayacağı konusunda farklı görüşler vardır. İkinci Yeni, şiiri Orhan Veli'nin durduğu noktanın tam karşı tarafından ele alır. Şiirdeki basitlik tekrar yerini karmaşıklığa bırakır. İkinci Yeni şiirinin birçok özelliğini Sezai Karakoç'un şiirlerinde de görüyor olsak da onu İkinci Yeni'nin içine katmaya çalışmaktan ziyade ayrı duran yönlerini ön plana

çıkarmak belki de daha doğrudur. Şiirleri ne sınıf arkadaşı Cemal Süreyya'nın ne ilhan Berk'in ne de Turgut Uyar'ın ne de Ece Ayhan'ın şiirlerine benzeyen Sezai Karakoç İkinci Yeni ile çağdaş olmanın dışında hiçbir münasebetinin olmadığını da zaten söyler. İsmail Kılıçaslan'ın dediği gibi kendi nesli adamlar meyhaneye giderlerken o yatsı namazına gitmeyi tercih etmiştir. Elbette ki çağrısı da o yöndedir.

Edebiyatta Kriz konusu doğal olarak birçok sanatçının temalarına da yansır. Bazı şiirlere yalnızlık, bazılarında bunalım, bazılarında kaçış olarak yansır. İkinci Yeni Şiiri bu var olandan kaçış serbest çağrışımla, sözcüklere alışılmışın dışında anlamlar yükleyerek adeta kapalı bir şiir vücuda getirir. Tersinden bir okumayla şunu da söyleyebiliriz eğer şiirde, sanatta bir bunalım bir bıkkınlık varsa bu toplumda da benzer bir durum olduğuna delalet eder. Derrida buna “kapanım” kelimesini uygun bulur. Boşluk, kopuş, süreksizlik, ayrılma gibi kavramların da kullanılacağı bu durum karşısında çağdaşları olan ikinci yeni şairlerinden farklı olarak Sezai Karakoç bir diriliş felsefesi ortaya koymaya çalışır.

Sezai Karakoç tarihsel bağların yeniden kurulması gerektiğine günümüz insanının içinde bulunduğu ruhsal sıkıntıdan, bunalımdan ancak bu boşluk ve süreksizlik duygusunun aşılması ile mümkün olacağına inanır. Vahiy medeniyetinin yeniden inşa edilmesi gerektiğine, bir diriliş cephesi olduğuna ve kendisinin de o cepheye bir savaş eri olduğuna inanır. Ancak bu savaş topun tüfeğin değil yeni bir ruh inşasının savaşındır. Bu düşünce savaşındır, zihniyet savaşındır. Medeniyeti yeniden fikir temeline oturtma savaşındır.

“Allah'a inanıyorum. Ben bir diriliş işçisiyim. Allah kentinin işçisiyim (...) Allah'a inanan insanın özgür olduğuna inanıyorum. İnsan boynuna zincir atan, takan eşyadan ve öteki insanlardan, insanın tanılaştırdığı kişi ve eşyadan insanı ancak Allah kurtarır. Yani insanı ancak Allah özgür kılar. İnkâr tutsaklık, inanç özgürlüktür” (Karakoç, 2005b:8).

Tasavvufi manada bakacak olursak insan çift yönlü bir varlıktır. Bir beden yönü vardır ki bu onun muvakkat, kötü ve balçık yönüdür. Bir de ruh yönü vardır bu da onun baki, ulvi yönüdür. Tasavvufta bu ikisi zıt yönlüdür yani beden kalınlaştıkça, beden önemsendikçe ruh inceler. Öyleyse ruhu balçığa hâkim kılmak gerekir. Madem yapan odur öyleyse yapan bilir. Madem yapan bilir öyleyse bilen konuşur. Ruh çamura hâkim kılmanın tek yolu vardır o da konuşanın söylediklerine kulak vermek. Ancak ruhunu çamurdan kurtaran insan özgürdür.

Şairin düşüncelerinden ve şiirlerinden sezdiğimiz kadarıyla bunalımın sebeplerinden, belki de en önemli sebeplerinden biri de tutsaklıktır. Ona göre asıl tutsaklık inkardadır. Çünkü insanda tapınma isteği fitridir. Eğer tek bir Allah'a yönelmezse masivaya (eşya, sonradan yaratılmış her şey) yönelir. Bir Tanrı'ya kul olmayan sayısız yaratılmış kul olur. Bu ise nihayetsiz derece akıldan uzak ve zahmetli bir yoldur. İşte asıl kölelik o zaman başlar. İnsanı özgürleştirdiklerini söylemeler de Tanrı'nın inkârı üzerine kurulduğu için bütün izm'lerin gayesi insani köle yapmaktır. Şair sesini sadece bu mücadele için yükseltir. “Sesimi yükseltirsem bunun için yükseltirim yoksa bunun dışında hiçbir şey ses yükseltmeye değmez” (Karakoç, 2005b: 9). Şairin düşüncelerinde ve şiirinde hedef bu aşk'tır, yol'dur, ses'tir, mana'dır, varıştır. Estetik ancak ona ait olmalıdır çünkü hakiki güzelliğin kaynağı o'dur. “Şiir ruh pencerelerini Allah'a açtıkça şiirdir. Yoksa balmumundan peteklerdir, bal değil” (Karakoç, 2005b: 10).

Tanrının ölümüyle varlık temelinden kaydığına göre, şairin yapmaya çalıştığını 'bu temeli yeniden kurmaktır' diyebiliriz. Bunun için Kriz'in asıl kaynağı olan dayatılanı, sunulanı reddederek başlamak gerekir.

Noel ağaçları ve manolyalar kahrolsun.

Şu şapka'yı çıkartıp atıyorum ırmağa;

Her şeyim sizin olsun, hep sizin kesik başlar.

(30-31)

Kur'an varlığı Allah'ın ayetleri olarak tarif eder. Ay, güneş, ağaç, koyun, dağlar kısacası yaratılan her şey lisan-ı haliyle Allah'ı teşbih eder. Ancak onların üzerindeki Allah'ın mührünü görebilecek göz, tembihatlarını duyabilecek kulak olmalıdır. Kurandaki 'gözleri var ama görmezler' uyarısı biraz da bunun içindir. Varlıktaki mesajı alabilmek ancak erdemle mümkündür. Said Nursi bunu şöyle izah eder: Varlığa, eşyaya mana-ı ismiyle değil yani zatı itibari ile değil, mana-1 harbiye yani sanatkârı cihetiyle bakılırsa varlığın arkasındaki güzellik ve kudret görülebilir. Oysa bütün Batı kaynaklı izm'ler insanı ve tüm varlığı zahiri görüntüsünden yani maddi boyutundan ibaret zanneder. Bu hastalıklı bakış özellikle de Tanzimat'tan sonra bize de sirayet eder. Şairin 'Tanzimat'tan sonra mesajsız' sözüyle belki de dikkat çekmeye çalıştığı nokta budur. Her şeyden önce milli bir mesaja, milli bir şuura muhtacız. Şairin milli kavramından anladığı kesinlikle bir ırk değildir.

Kapalı çarşılar içinde fikre ve gerçeğe

Neler neler etti anlarsın onlar

(61)

Madem Kriz Tanrı'nın ölümüyle başladı öyle ise Kriz'den çıkmak için Tanrı doğru bir anlayışla -deyim yerindeyse- diriltilmelidir. Zaman gösterdi ki, insanı hayvan derecesine düşüren, ezen, sömüren, bir makine parçası ile eşdeğer gören Batı düşünceleri, bırakın dünyayı, daha kendi insanlarına bile mutluluğu götürememiştir.

Bir şiiri değerlendirirken klasik anlamda "Şair şunu söylemek istiyor." gibi niyet okumaya dönük cümleler bir problematiği de beraberinde getirir. Bundan ziyade "Ben şöyle bir anlam çıkarıyorum." demek daha isabetli bir yaklaşım olacaktır. Şiir insana bir şey öğretmez belki ama insana birçok şeyi hissettirebilir. Hakikat her zaman akılla, bilgiyle bulunacak diye bir kaide yoktur bazen sadece hissedilir o.

'Ötesini Söylemeyeceğim' adlı şiirinde insanlığı krize, bunalıma, yalnızlığa, içe kapanmaya mahkûm eden bu Batı'nın karşısına şair küçük bir kız çocuğu olarak dikilir. Antikapitalist bir karşı duruş sergileyen bu kız çocuğu Tunus'u işgal eden Fransızları ve onların nezdinde Batı'yı adeta bir Filistinli gibi taşlar. Kiremit, tahta ev, tahta döşeme gibi nostaljik motifler de içeren bu şiirde Doğu'nun ve Batı'nın kadınlarını kıyas ederek bay yabancıнын şahsında batıya olan öfkelerini dile getirir.

Kırmızı kiremitler üzerine yağmur yağıyor

Evimizin tahtadan olduğunu biliyorsunuz (46)

...

Ben yağmuru çok seviyorum Bay Yabancı

Sizin ıslak saçlarınızı hiç sevmiyorum

...

Sizin o kadını sevmiyorum Süleyman (48)

Bütün gücünü göksel inançlardan (Yağmur figürü) alan çocuğun cesareti haklı olmanın verdiği cesarettir. Ali de biliyor ama Ali söylemiyor.

Şair birey olmayı istatistiksel olarak değil bir şahsiyet olma meselesi olarak algılar. Tarih içerisinde, toplum içerisinde kendini bir şahsiyet olarak görme. Bu şahsiyet ancak Müslüman bir şahsiyet olabilir. Yoksa ferdiyetçilik, enaniyet atına binip dalalet vadilerinde at koşturmak demek değildir. Bu şahsiyet ne ilkel insanlar gibi doğal ne de günün Batılı insanı gibi suni'dir. Fizikötesinin

izinde, toplumla uyumlu, tabiatla işleyen kurallara (adetullah) riayet eden bir şahsiyet. Ne tamamen dünyadan kopup metafiziğe kapılmak ne de metafiziği görmezden gelip doğa-pereseliğe kaptırmak kendini.

Burada metafizik konusuna da değinmek gerekir. İlkel insanın metafiziği tabiatın tasvir edilmesinden ibarettir. Bu metafizik insanı şahsiyetleştirmez. İslam inancında ise biraz farklıdır. Kolektif bir mirastır. Yani kişi bilinç kılıcını kuşanıp kendi metafiziğini kendisi fark ettikten sonra bütün zihinlerin aynı yöne dönmesinden doğan bir anonimlik meydana gelecektir. Şaire göre inançsız insan paslıdır. İnançsız insanlardan oluşan bir medeniyet, her şeyi tam olsa da utancını yitirmiş bir medeniyet sağlıksızdır. Utançsız adam mutsuzdur.

İnsanlar gibi toplumların hatta medeniyetlerin de içine düştüğü Kriz'ler olabilir. Şaire göre Asya'nın gelecekte düşeceği Kriz'ler korku Krizi olmaktan çok önüne çıkacak fırsatları değerlendirirken göstereceği tereddütlerin, kararsızlığın doğuracağı süreksizlik, şaşırma gibi şahsiyet kurma çevresinde dönen krizler olacaktır. Şair Asya'nın metafizik krizini artık geride bıraktığını bundan sonraki Kriz'lerin hep ileriye, gelişime dönük olacağını düşünür. Gelecek Asya için değil otuz yılda iki cihan harbi çıkaran Avrupa için siyahtır ve Nietzsche bunu çok önceden sezmiştir.

Her şeye rağmen en büyük savaş insanın kendi içinde vereceği iç savaştır. Bu savaşın kazanılması vahiy ışığının bu asırda yeniden yansıtılmasıyla mümkündür. Müslüman çağdaş olmalı ama nasıl bir çağdaşlık. Zamana ayak uydurma gibi ifadelerle anlamı daraltılmamalı bunun. Zaten geçmişi övmekle de bir yere varılamaz. Asr-ı Saadete gidecek halimiz yok elbette ama kısmen de olsa onların ruhunu yakalayabiliriz. Elimizde parlak, süslü bir cam parçasına değişmeyeceğimiz üzeri tozlanmış vahiy denilen değerli bir cevher var. Hakikat eskimez, en fazla üstü tozlanmış. Bunu başaramasa bile insan en azından o yola girmelidir. Maddenin, sermayenin, cehaletin, taassubun kölesi olmaktan kurtulmanın başka da yolu yoktur. Diriliş ülkesi ancak bu yolla kurulabilir. Musa Sina'dan döndüğünde metafizik olanı nasıl toplumsal olana dönüştürdüyse kişi de ulaştığı bilinçle tekrar toplumuna hizmet edecektir bu diriliş ülkesinde.

Şairin diriliş sitesi dediği o ülkede, en büyük görev yine entelektüel kesime düşer. Bunu ilk yapması gereken onlardır çünkü. Diriliş ülkesinde şunlar olacaktır: "Entelektüellerin etkisine saygılı, had bilir bir halk, sorumlulukla yüklü basın, onurunu sokağa atmamış bilim adamları, birbirini denetleyen kadrolar, parlamento, ordu ve devlet memurlarının arasında birbirinin gereğine inanmadan gelen denge, günlüğe, geçiciliğe, dünya-taparlığa savaş açmış insanların sürekli arayışla ulaştıkları, daima içten yenilenen kurumlar kompozisyonu" (Karakoç, 2005b: 45).

Yeni bir insan ve toplumunun örülüşü olan şairin 'diriliş sitesi' dediği bu yeni yapının kalbini, yani estetik boyutunu da şiir besleyecektir. Şair şiirlerini iste bu doğrultuda yazar. Belki de bireyin ve toplumun kalbini besleyen bu gıda yetersiz kaldığı için toplum çürümeye, yozlaşmaya başlamış, bu boşluğu doldurmaya çalışan teknoloji bir bunalım halinin doğmasına neden olmuştur. İlginçtir ki iletişimi kolaylaştırmak maksadıyla icat olunan internet veya telefon günümüzde insanları daha çok birbirinden uzaklaştırmaktadır. Günümüzde aynı masada karşı karşıya oturan sevgililerin bile birbirleriyle konuşamadıklarına, herkesin kendi önündeki telefonla meşgul olduğuna hepimiz şahit olmuşuzdur. Hz. Ayşe'den şöyle bir söz rivayet edilir: "Çocuklarınıza şiir okuyun, okuyun ki ruhları incelsin. "Belki de krizin, bunalımın, içe kapanmanın (olumsuz anlamda) yalnızlaşmanın bir nedenini de burada aramak gerekir. Kabalaşan ruhlar ve şiirden kopuş. Hilmi Yavuz bir röportajında Amerika'daki bir şair arkadaşından naklederek, nüfusu 300 milyonu geçen ülkede tanınmış bir şairin bir şiir kitabının 2000-2500 adet satışı ancak yakalayabildiğini söyler. Ülkemizde ise bu rakam binlere zor ulaşıyor.

Şair bütün bu Kriz ve bunalım ortamına rağmen yine de ümit vardır. Bu durumun geçici olduğuna inanır. Diriliş bütün cephelerde olduğu gibi estetik alanda da bir gün gerçekleşecektir. Eski şiiri taklit etmekten bahsetmez, sadece yeni nesil de aynı ilhamla kendi şiirini yazmalıdır.

Kriz kavramını şairin şiirlerinde bir çok başlık altında alt dallara ayırabiliriz. Örneğin kentleşme karşısında kriz ki köy, taşra, kasaba gibi küçük yerlerin dışında bıkkınlığın, tükenmişliğin, belirsizleşmenin mekânı olan İstanbul, Londra, Paris gibi büyük metropoller şairin şiirlerinde sıkça zikredilir. Ya da adaletsizlik karşısında kriz, yaratılıştaki kriz, sürgün, göç karşısında kriz, metafiziksel kriz, savaş sonrası kriz gibi. Ancak teferruatını başka bir çalışmaya bırakarak Sezai Karakoç'un şiirlerindeki Kriz ve nostaljiyi insan toplum ve medeniyet olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirebiliriz.

6. SONUÇ

İnsan aç olduğu müddetçe, kadınlar çocuklar aç olduğu müddetçe, birileri geniş balkonlu gökdelenler yapmış olsa dahi dört unsur (hava, toprak, su, ateş) onların üzerine yürüyecek ve savaş açacak onlara. Gömüleceği toprağı bile değerlendirmek isteyen insanın görünürde sağlam olan yapıları toprak tarafından yerle bir edilecek. Ruhundaki, toplumdaki çatlakları görmüyor bile insanoğlu. Bir şeyler yapılmazsa insanlık medeniyeti yine insanın eliyle yerle bir edilecek. Mesnevi'de şöyle bir ev hikayesi anlatılır:

Adamın biri bir ev yapar ve eve şöyle der: “Eğer bir gün yıkılacaksan haber ver ki çocuk altında kalmayalım.” Aradan yıllar geçer ve ev yıkılır. Ev halkının hepsi altında kalır. Adam eve sitem eder: “Hani haber verecektin?” der. Ev dile gelir ve der ki: “Ben mi haber vermedim? Duvarlarımda gördüğün çatlaklar neydi? Her ağzımı açtığımda onu bir parça çamur ile kapadın.”

İnsanın ruhundaki, toplumun ruhundaki çatlaklar iyice derinleşti modern zamanlarla birlikte. Her yeni izm'le o çatlağın üzerini sıvamaya çalışan insanın asıl yapması gereken şey onu temelinden, inanç temelinden kuvvetlendirmektir.

İnsanı maddeye, nesneye indirgeyen, toplumu da sabit makinelerin işlediği bir fabrika gibi gören Batılı anlayışlar; tabiatı putlaştıran, ona yaratıcılık atfeden, maddeyi merkeze alan düşünceler arasında sıkışıp kalan ve adeta kendi Kriz'i ile boğuşan insan bir çıkış yolu bulmak için çırpınıp durmakta. Tanrı'dan kaçarken nesnenin kulu olmaya başlayan günümüz insanların yeniden Doğru dinlerini, Hint mistisizmini araştırmaya başlaması tesadüf değildir.

Yapılacak şey yeni bir anlayışla insanın yönünü dinin değişmeyen özüne, vahye çevirmek olmalıdır. Bu diriliş için eserler vermek gerekir. Tüm insanlığın canlanması ise ancak İslam dünyasının canlanmasına bağlıdır.

İlhamını vahiyde bulan, Mevlâna'dan, Yunus'tan, Hafız'dan, Muhyiddin-i Arabi'den, Gazali'den, Sadi'den, güç alan bir edebiyat başlangıç olabilir. Kriz asıl içte olan, ruhta olan krizdir. Öyleyse değişime de içten başlanmalıdır.

Sezai Karakoç'un şiirleri savunduğu düşüncelerim, geliştirdiği teorilerin en güzel sanatsal ifadeleridir. Kendisinden sonraki birçok şaire de ilham kaynağı olan bir özgünlüğe sahip olan ender şairlerimizden biridir. Konumuz açısından bakacak olursak beşerin içine düştüğü Kriz'e karşı yeni bir kalem oynatıştır.

İnsanı semavi olana götürecek bir kaçış duygusu, masumluk susayışı, somut olandan soyut olana oradan da metafiziğe sığırayış, eşyayı ve ötesini keşfetmeye çalışan bilinç, ezeli ve ebedi olana yapılan dua, meçhulün cazibesi ve keşfi, yalnızlık Sezai Karakoç'un şiirlerinde belirgin temalar ve duygular olarak karşımıza çıkar. Bunların yanına vahiy medeniyetini canlandırma arzusunu, modern insanın içine düştüğü Kriz ve bunalıma karşı duyduğu nostaljik özlemi, krizden

çıkış yolu olarak insanın önce ruhunu sonra da tüm toplumu ebedi olana yönlendirme arzusunu saymak mümkündür.

En önemlisi ise aşktır. Sezai Karakoç'un şiirlerinde insan her zaman âşıktır çünkü. Bu aşk hakiki olana yönelmezse mecazi olana yönelir. Onun da yüzünü hakikate döndürmeli. İç güzelliğe ulaşma aşkına, o güzelliğin kaynağını bulma aşkına...

Zaman ise her zaman olduğu gibi insanın aleyhine işlemeye devam ediyor.

Çocuklar gözünüzü açın

Gün gelip is isten geçer

Çember çevirmeyi unutmayın (106)

KAYNAKÇA

- AKIN, Gülten (2001) Şiiri Düzde Kuşatmak, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- BEZİRCİ, Asım (2013) ikinci Yeni Olayı, Evrensel Basım Yay. İstanbul
- KARACA, Alaattin (2013) İkinci Yeni Politikası, Hece yay., Ankara
- KARAKOÇ Sezai (1997) Günlük Yazılar 1-Farklar, Diriliş Yayınları, 5.Baskı, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (1995) Makamda, Diriliş Yayınları, 3.Baskı, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (1996) Çağ ve İlham 4, Diriliş Yayınları, 2.Baskı, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (1996) Tarihin Yol Ağzında, Diriliş Yayınları, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (1998) Çağ ve İlham 3-Yazgı Seçşi, Diriliş Yayınları,3.Baskı, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (1998) Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi 1-Perde Devrildiği An, Diriliş Yayınları, 2.Baskı, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (1998) Unutuş ve Hatırlayış, Diriliş Yayınları, 2.Baskı,İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (1999) Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı, Diriliş Yayınları, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (2000) Edebiyat Yazıları3-Eğik Ehramlar, Diriliş Yayınları, 2.Baskı, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (2000) İslam'ın Şiir Anıtlarından, Diriliş Yayınları, 5.Baskı,İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (2001) Gün Doğmadan, Diriliş Yayınları, 2.Baskı, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (2002) Çıkış Yolu 2- Medeniyetimizin Dirilişi, Diriliş Yayınları, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (2003) Var olma Savaşı, Diriliş Yayınları, 2.Baskı, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (2003) Yunus Emre,Diriliş Yayınları, 2.Baskı,İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (2005) Çıkış Yolu 3- Kutlu Millet Gerçeği, Diriliş Yayınları, 2. Baskı, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (2005a) Düşünceler Kavramlar 1, Diriliş Yayınları, 3.Baskı, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (2005b) Diriliş Neslinin Amentüsü, Diriliş Yayınları, 9.Baskı, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (2007) Çağ ve İham 2-Sevgi Devrimi, Diriliş Yayınları, 6.Baskı, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai (2007) Edebiyat Yazıları 2- Dişimizin Zarı, Diriliş Yayınlan, 3.Baskı, İstanbul

KARAKOÇ, Sezai (2009) Çağ ve İham 1-Metafizik Gerilim Şartı, Diriliş Yayınları, 7.Baskı, İstanbul

KARAKOÇ, Sezai (2009) Kıyamet Aşısı, Diriliş Yayınları, 9.Baskı, İstanbul

KARAKOÇ, Sezai(2003) Çıkış Yolu 1- Ülkemizin Geleceği, Diriliş Yayınları, 2.Baskı,Istanbul

LUKACS, Georg (2011) Roman Kuramı, Metis Eleştiri, İstanbul

MEGİLL, Allan (2008) Aşırılığın Peygamberleri, Ayraç Yayınları, Ankara

NURSI, Said (2004) Muhakemat, Zehra Neşriyat, İstanbul

NURSI, Said (2004) İctimai Dersler, Zehra Neşriyat, İstanbul

ÖZDENÖREN, Rasim (1999) Ruhun Malzemeleri, İz Yayıncılık, İstanbul

SARTRE, Jean Paul; Çev.,Asim Bezirci,(2012) Varoluşçuluk, Fay Yayınları, İstanbul

SIMMEL, Georg; Sunus Frisby, David (2012) Modern Kültürde Çatışma, İletişim Yayınları,8.Baskı, İstanbul

Varlık Dergisi (2013), Şubat Sayısı

YAVUZ, Hilmi (1999a) İslam ve Sivil Toplum Üzerine Yazılar, Boyut Kitapları, 2.Baskı, İstanbul.

YAVUZ, Hilmi (1999b) Modernleşme Oryantalizm ve İslam, Boyut Kitaplar, 2.Baskı, İstanbul